דוח מעקב
נקודות זכות אקדמיות לאנשי ונשות המילואים באקדמיה

תמונת מצב – יום המילואים תשפ"א - 2021

ל"ג בעומר, תש"ף

תוכן עניינים

ממצאים עיקריים 2
רקע 3
מספר סטודנטים משרתי מילואים 6
נקודות זכות אקדמיות למשרתי מילואים: רקע 7
ממצאים 8
נקודות זכות אקדמיות: הנתונים המלאים 9
מספר משרתי מילואים בתש"ף שקיבלו 2 נקודות זכות אקדמיות מחולק לפי 29 המוסדות שענו: 9
אוניברסיטאות 9
מכללות עם מספר הסטודונטים הגבוה של משרתי המילואים אשר קיבלו שתי נקודות זכות בתש"ף .. 10
אחוז הסטודנטים שמימשו זכאות לשתי נקודות זכות אקדמיות מתוך כלל הסטודנטים במוסד בתשע" ... 10
חלוקה לפי אוניברסיטאות 11
חלוקה לפי מכללות 11
ממוצע ימי המילואים ב-15 מוסדות אשר פירטו נתון זה, מחולק לפי המוסדות 13
מספר המשרתים על פי חלוקה לפי מין ב־23 המוסדות אשר פירטו לגבי נתון זה, מחולק לפי המוסדות .. 14
סיכום 15
המלצות 17
נספחים 18
נספח א' 18
נספח ב' 20

באוגדן זה לוקטו ממצאים של נתונים המבוססים על מידע שהתקבל באמצעות בקשות חופש מידע, וכן על מידע שהיה גלוי וזמין בעת שבוצע המחקר במהלך חורף-אביב תש"ף.

כדי שהמידע בחוברת זו יהיה מדויק, נודה לכל מי שיוכל להביא לידיעתנו מידע נוסף. אם יידרשו תיקונים בעקבות מידע שיתקבל, נדאג לעדכן במהירות ולנסות ליידע בהם גם את מי שנחשף למידע הקודם.

מכיוון שמדובר במידע והטבות אשר עשויים להשתנות בן רגע – המבקש להסתמך על המידע האמור עושה זאת על אחריותו בלבד.

דוח זה הינו המשך של שורה ארוכה של פעילויות ויוזמות שתנועת "אם תרצו" מקיימת לטובת חייל צה"ל ומשרתי המילואים.

ממצאים עיקריים

- ב-26 מוסדות אשר סיפקו נתונים לאגף המחקר של "אם תרצו", ישנם 1,097 סטודנטים וסטודנטיות משרתי מילואים מימשו את זכאותם לשתי נקודות זכות אקדמיות לתואר ראשון במהלך שנת תש"ף.

- ב-14 המוסדות אשר סיפקו נתון גם לגבי מספר ימי המילואים שבהם הסטודנטים אשר מימשו את זכאותם לשתי נקודות זכות שירתו, עולה כי 413 משרתי המילואים שירתו 559 ימים, ובממוצע 23.15 ימים למילואימניק/ית.

- ב־13 המוסדות אשר סיפקו נתון גם לגבי מין הסטודנטים אשר מימשו את זכאותם לשתי נקודות זכות עולה כי 405 משרתי המילואים שירתו 9,359 ימים, ובממוצע 23.11 ימים למילואימניק/ית. החלוקה לפי מינים היא 293 גברים ששירתו 22.99 ימים בממוצע ו-112 נשים ששירתו 23.57 ימים בממוצע.

- בסיכום הנתונים מתוך 172,593 סטודנטים לתואר ראשון, 1,097 סטודנטים שמימשו את זכאותם לשתי נקודות בעבור שירות מילואים, מדובר על 0.64% מכלל הסטודנטים לתואר ראשון.

- בסקירה של האוניברסיטאות, אוניברסיטת אריאל מובילה עם 1.27% מהסטודנטים באוניברסיטה שמימשו את זכאותם לשתי נקודות זכות בעבור שירות מילואים, אחריה האוניברסיטה העברית עם 1.13%.

- בסקירה של המכללות האקדמיות, מכללת אפקה מובילה עם 2.01% מהסטודנטים במכללה שמימשו את זכאותם לשתי נקודות זכות בעבור שירות מילואים, אחריה מכללת לוינסקי לחינוך עם 1.39%.

- בסקירה של האוניברסיטאות, האוניברסיטה הפתוחה מובילה עם 177 סטודנטים שמימשו את זכאותם לשתי נקודות זכות עבור שירות מילואים, אחריה אוניברסיטת תל אביב 160.

- בסקירה של המכללות האקדמיות, מכללת אפקה מובילה עם 59 מהסטודנטים במכללה שמימשו את זכאותם לשתי נקודות זכות בעבור שירות מילואים, אחריה מכללת שנקר עם 36 סטודנטים, מכללת רופין 35 ומכללת תל חי 34 סטודנטים

- המחקר מצא שבשנת הלימודים תש"ף הייתה ירידה במספר הסטודנטים אשר מימשו את הזכות ל-2 נקודות זכות עבור שירות המילואים שלהם. ב-22 המוסדות אשר סיפקו נתונים גם לשנת תשע"ט וגם לשנת תש"ף הייתה ירידה מסה"כ 1,324 סטודנטים שמימשו את הזכאות בשנת תשע"ט ל-829 סטודנטים בלבד בשנת תש"ף, קרי ירידה של 495 סטודנטים שמבטא ירידה של 37%.

- כאשר בוחנים את אחוז הסטודנטים אשר מימשו את הזכאות מתוך כלל הסטודנטים, אז בשנת תשע"ט המספר עמד על 1.76% ואילו בשנת תש"ף על 1.21% בלבד. **ייתכן והירידה נובעת מכך שבאמצע שנת הלימודים תש"ף בעקבות נגיף הקורונה, הייתה הפחתה משמעותית במספר הזימונים למילואים ולכן פחות סטודנטים הגיעו למכסה.**

רקע

"חיילי צה"ל מחויבים להילחם, להקדיש את כל כוחותיהם, ואף לחרף את נפשם להגנת מדינת ישראל, אזרחיה ותושביה".[1]

החוזה הבלתי כתוב אך המחייב שבין חיילי צה"ל לבין החברה האזרחית קובע כי חיילי צה"ל יהיו מוכנים להקריב את חייהם בדי שכל אחד מאזרחי ישראל יוכל לחיות ובדי שמדינת ישראל תוכל להתקיים. בתמורה להקרבה זו, של זמן, ואם נדרש אף של חיים, החברה האזרחית מוקירה את מי שמסכן את חייו למענה ומסייעת לו.

מתוך עמדה מוסרית זו שבה אזרחי מדינת ישראל מרגישים מחויבים לחיילי צה"ל, החברה האזרחית מבקשת להעניק להם הטבות שונות. הטבות אלו באות לידי ביטוי בדרכים שונות, החל בהנחות שמעניקים בעלי דוכני פלאפל לחיילי צה"ל ועד להטבות רשמיות של מדינת ישראל ליוצאי צבא, לבני השירות הלאומי ולחיילי המילואים.

סולם ערכי זה מקבל משנה תוקף במיוחד בתקופה זו, שבה ניכרת התמרמרות בקרב חיילי צה"ל בגין אי־השוויון הניכר בנטל. אי־שוויון זה בולט במיוחד בשלושה פרמטרים ברורים. הראשון הוא עצם הגיוס לצה"ל, השני - השירות במילואים, והשלישי - אי־השוויון בנטל הדם. מגש הכסף של מדינת ישראל מורכב מקבוצות מובחנות מדי בחברה הישראלית.

מתוך הכרת תודה למשרתים, מדינות מערביות שונות כמו צרפת וארה"ב מקנות עדיפות במגוון תחומים ליוצאי צבא. כך למשל, יוצאי צבא בארה"ב נהנים מיתרון מתוקף חוק בקבלה לעבודה בשירות הפדראלי, ובמתן הלוואות לרכישת בית. נוסף על כך, מדינות בארה"ב מעניקות העדפות מקומיות רבות ליוצאי צבא, ביניהן מענקים ומלגות חינוך מיוחדות, הלוואות לרכישת בית, הקצאת בתים ליוצאי צבא, פטורים או הנחות על תשלומים ומיסים ועוד.[2]

יוצאי הצבא והשירות הלאומי בישראל, וכל שכן המילואימניקים, יהודים ושאינם יהודים, גברים ונשים, ותיקים ועולים וביניהם גם בעלי מוגבלויות, תורמים למדינה ממיטב שנותיהם וחלקם אף את חייהם. לעומתם, אוכלוסיית הלא משרתים, יהודים ושאינם יהודים, זוכים לקדם את חייהם כרצונם. בשנים שבהן החיילים משרתים, יש לאחרים יתרון משמעותי באפשרויות הלימודים, בהשגת התואר, בהשתלבות בשוק העבודה ובפיתוח קריירה.

חברה שאינה יודעת להעריך ולתגמל את מתנדביה ומשרתיה, פוגעת בחוסנה. לאור התגברות תופעת ההשתמטות בשנים האחרונות, ביקשה המדינה ליצור נורמה חברתית של הוקרת הטוב לאלו הנושאים בנטל הלאומי. מתוך כך פעלו נבחרי הציבור לתגמל את המתגייסים באמצעות הקניית הטבות בשלל תחומים חברתיים שונים. כך למשל, נעשו ניסיונות להעניק הנחה לאנשי מילואים בחכירת קרקע לבנייה בגליל ובנגב, לתת העדפה למשפחות יוצאי צה"ל בקבלת דיור בר

---

[1] מתוך אמנת "רוח צה"לי".

[2] About.Com, US Military, Careers, Do you Qualify for Veteran's Benefit? URL: http://usmilitary.about.com/od/benefits/a/vetbenefits.htm
Military.com, Benefits, State Veteran's Benefits. URL: http://www.military.com/benefits/veteran-state-benefits/state-veterans-benefits-directory.html?comp=7000022835774&rank=7

השגה, לתת העדפה לחיילים משוחררים בתנאי מכרז להחכרת מגרשים לבנייה וכן לתת העדפה לאנשי מילואים ולמתנדבי השירות הלאומי במינויים לשירות המדינה.

ברוח זו טענה השופטת נחמה מוניץ מבית המשפט לעניינים מנהליים בנצרת בדצמבר 2009 בפסק דין שנתנה בעניין עתירה שהגיש "מרכז עדאלה", הממומן על ידי "הקרן החדשה לישראל" וממשלות זרות, נגד מנהל מקרקעי ישראל ומשרד הבינוי והשיכון:

> **ברור כי המדינה מבקשת לעודד גיוס לצה"ל של אוכלוסייה מסוימת. מטרתה זו של המדינה הינה מטרה ציבורית ויש להגן עליה כמטרה עליונה הדרושה לקיומנו, שהרי אנו זקוקים לחיילים אשר יגנו על מדינת ישראל ואזרחיה מפני אויביה. הטבות אלה ואחרות ניתנות כדי לעודד לחיילים לשרת ולהגביר מוטיבציה בצעירים כדי לעודד אותם להתגייס ולשרת בכוחות הביטחון. מכאן ברור כי בפנינו דיון ביחס שונה אל שונים... קיים הבדל אינהרנטי, בין מי שהקדיש מספר שנים מחייו לשירות צבאי, לבין מי שלא עשה זאת.**[3]

דוח זה שם למטרתו לבדוק כיצד ממומש חוק עידוד מעורבות סטודנטים בפעילות חברתית וקהילתית, תשע"ח-2018 במוסדות האקדמיה, ואם קיים פער בין מספר הסטודנטים המשרתים במילואים ועשויים להיות זכאים לנקודות זכות לבין מספר מקבליו בפועל.

הטענה המרכזית שדוח זה מבקש להציג היא שקיים פער ועל כן ישנם מספר פעולות שיש לבצע:

1. על כלל מוסדות האקדמיה מוטלת החובה לעדכן בריש גלי את הסטודנטים הלומדים אצלה על החוק הקיים וביצד ניתן לממש אותו. ממצאי הדוח ניתן לראות שככל הנראה קיים פער במודעות לזכאות לנקודות זכות בין המוסדות השונים.

2. כמו כן מצופה ממוסדות האקדמיה ללכת לקראת הסטודנטים ולאו דווקא בצמוד לחוק הקיים. כלומר אם החוק הקיים מחייב לתת זכאות לשתי נקודות זכות אקדמיות למי ששירת 14 ימים במהלך השנה, המוסד יכול לגבש קריטריון פחות מחמיר ולהציב כדרישה עשרה ימי מילואים בלבד בשנה או לחלופין מספר ימי מילואים מצטברים לאורך התואר.

3. מצופה מאגודות הסטודנטים השונות וכן מהתאחדות הסטודנטים הארצית ליידע את כלל הסטודנטים ובייחוד את אותם הסטודנטים המשרתים במילואים בזכאות שלהם לנקודות הזכות.

4. על נבחרי הציבור להמשיך לעקוב ולפקח אחר מימוש החוק במוסדות האקדמיה, אם הפער בין מספר הסטודנטים משרתי המילואים לבין מספר הסטודנטים המממשים את הסעיף בחוק ימשיך להיות גדול, שומה עליהם ליטול אחריות לתקן את החוק, על מנת שכלל משרתי המילואים הפעילים (משרת מילואים פעיל - חייל מילואים ששירת 20 ימי שמ"פ מצטברים לפחות, בתקופה של שלוש שנים רצופות או חלק מהן) יזכו בשתי נקודות זכות אקדמיות על השירות שלהם במהלך הלימודים.

---

[3] לציטוט ראה: עדאלה, המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל, תביעה לשנות תנאי מכרז להחכרת מגרשים לבנייה המקנים עדיפות לחיילים משוחררים. כתובת:
http://adalah.aiforms.com/heb/Articles/1339/%D7%AA%D7%91%D7%99%D7%A2%D7%94-%D7%9C%D7%A9%D7%A0%D7%95%D7%AA-%D7%AA%D7%A0%D7%90%D7%99-%D7%9E%D7%9B%D7%A8%D7%96

5. על צה"ל ובייחוד על קצין המילואים הראשי (קמל"ר) לדאוג לעדכן את הסטודנטים המשרתים במילואים בדבר החוק הקיים וללוות אותם בהליך מימוש זכויותיהם במידת הצורך.

דוח זה מסתמך על מענה של מוסדות האקדמיה לבקשת חופש מידע שנשלחו על ידי אגף המחקר של תנועת "אם תרצו" וכן על מקורות מידע גלויים.

מספר סטודנטים משרתי מילואים

באפריל 2021 אגף המחקר של תנועת "אם תרצו" קיבל מענה מדובר צה"ל לשאלת חופש מידע בנוגע למספר הסטודנטים בשירות מילואים [נספח א'].

על פי צה"ל,[4] אחוז משרתי המילואים הסטודנטים מתוך כלל משרתי המילואים הוא 21.8%[5] , כאשר מתוך הסטודנטים המשרתים במילואים 68% גברים ו-32% נשים.

הנתונים האלה מצביעים על ירידה דרסטים במספר הסטודנטים המשרתים במילואים לעומת הנתונים שנשלחו על ידי צה"ל בשנה שעברה [נספח ב'], שם דובר על בין 47%-51% בין השנים 2016-2018.

אחוז הסטודנטים מתוך כלל משרתי המילואים אשר שירתו מעל ל-14 יום על פי המענה של צה"ל הוא 14% בשנת 2020, 12% בשנת 2019 ו-23% אחוז בשנת 2018.[נספח א']

זאת לעומת נתון של 38% מהסטודנים אשר שירתו מעל ל-14 יום בשנת 2018 במענה שניתן לאגף המחקר של אם תרצו בשנת 2020. [נספח ב']

כך או כך על פי הערכה של המכון למחקרי ביטחון לאומי ישנם 445,000 משרתים במילואים נכון לשנת 2017[6] (ראש אכ"א טען בשנת 2015 כי ישנם 400,000 משרתי מילואים[7]). מהשוואת הנתונים האלה עם הנתון שאגף המחקר קיבל מדובר צה"ל עולה ישנם 21.8% ממשרתי המילואים הם סטונדטים. ואם ניקח את הנתון שיש כיום כ-450,000 משרתי מילואים, אמורים להיות כ- 98,000 סטודנטים משרתי מילואים.

אם ממשיכים את החישוב על פי הנתונים שצה"ל העביר, כ־14% מתוכם בצעו שירות של יותר מ־14 ימים בשנת 2018. מדובר בכ־13,500 סטודנטים שעל פי הסטטסטיקה היו זכאים לשתי נקודות זכות אקדמיות.

מכוון על פי החוק מותר לממש את הזכאות רק שנה אחת מספר הממשים אינו אמור להיות זהה למספר הסטודנטים אשר בפועל מבצעים שירות מילואים של מעל ל-14 יום במהלך השנה. אולם הנתון הזה אמור להיות בקרוב המספר.

ממצאי המחקר מצבעים על כך שב-26 מוסדות אשר סיפקו נתונים לאגף המחקר של "אם תרצו", ישנם 1,097 סטודנטים וסטודנטיות משרתי מילואים מימשו את זכאותם לשתי נקודות זכות אקדמיות לתואר ראשון במהלך שנת תש"ף. אם נוסיף אליהם כ־500 ואפילו 1000 סטודנטים נוספים במוסדות שלא ענו, נקבל לכל היותר כ־2,500 סטודנטים שמימשו זכאות.

כלומר קיים פער משמעותי ביותר בין המספרים שמסר צה"ל בדבר מספר הסטודנטים המשרת, לבין מספר הסטודנטים שמימשו את הזכאות באקדמיה.

---

[4] בצה"ל הבהירו כי הנתונים נסמכים על הצהרות של משרתי המילואים. כלומר ייתכן שיש סטודנט שלא דיווח ומצד שני משרת מילואים שסיים את לימודיו אך לא עדכן על סיום לימודיו.

[5] במענה של צה"ל ככל הנראה נפלה טעות טכנית והמספרים הוכנסו כשבר עשרוני וצורף אליהם סמל האחוז. אנו נמצאים בדין ודברים עם צה"ל על מנת לקבל את תשובתם לנושא.

[6] https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%A6%D7%91%D7%90_%D7%94%D7%92%D7%A0%D7%94_%D7%9C%D7%99%D7%A9%D7%A8%D7%90%D7%9C

[7] https://www.calcalist.co.il/marketing/articles/0,7340,L-3651851,00.html

נקודות זכות אקדמיות למשרתי מילואים: רקע

חוק עידוד מעורבות סטודנטים בפעילות חברתית וקהילתית, תשע"ח־2018, הינו החוק המסדיר את מתן נקודות זכות למשרת המילואים. החוק נכנס לספר החוקים של מדינת ישראל בקיץ תשע"ח 2018 והתחיל להיות מיושם בשנת הלימודים התשע"ט.

על פי החוק, סטודנט הלומד במוסד להשכלה גבוהה המוכר על ידי המל"ג, יהיה זכאי לשתי נקודות זכות פעם אחת במהלך לימודיו לתואר אקדמי ראשון בעבור שירות מילואים של 14 ימים לפחות בשנת לימודים. כל מוסד יכול לקבוע תנאים בדבר רצף ימי המילואים בשנת הלימודים. כמו כן מוסדות אחרים רשאים להכיר בשירות מילואים כפעילות המזכה בשתי נקודות זכות אקדמיות לתואר, אך אינם מחויבים לכך.

החוק עבר כתוצאה מלחץ של ציבור הסטודנטים משרתי המילואים, פעילות תנועת "אם תרצו" וארגונים נוספים, אשר חשפו את הפערים בחוק שהיה קיים בזמנו, אשר נתן למוסדות את האפשרות להכיר לסטודנטים משרתי המילואים בנקודות זכות, אך לא חייב זאת.

בדיון שהתקיים בוועדת החינוך בכנסת ביום שלישי, 27 ביוני 2017, בנושא "יישום הנחיות כללי המל"ג בנושא סטודנטים במערך המילואים - לציון יום הוקרה למערך המילואים", אחד ממוקדי הדיון היה נקודות הזכות למשרתי המילואים. מספר רב של סטודנטים המשרתים במילואים הדגישו את חוסר האחידות הקיימת בנושא במוסדות אשר מכירים בנקודות וכן התלוננו על כך שמרבית המוסדות אינם מכירים בשירות מילואים כזכאות לנקודות זכות. נוסף על כך, עלתה הטענה על חוסר ההיגיון בהצמדת שירות המילואים לפעילות החברתית.

בסיכום הדיון התייחס יו"ר הועדה, חה"כ יעקב מרגי, כמה פעמים לנושא, ובין היתר דרש מהמל"ג לשנות את אותו הסעיף הבעייתי, וקבע כי יש לחייב את כל המוסדות אשר מכירים בפעילות חברתית בנקודות זכות, להכיר גם בשירות מילואים. נוסף על כך ביקש היו"ר מהמל"ג לקבל בכתב הצהרת כוונות לגבי מתן נקודות זכות למשרתי המילואים.[8] כתוצאה מכך בסדר יום ישיבת המל"ג שהתקיימה ב־18 ליולי 2017 דווח על הקמת צוות לבחינת הצורך בהתאמות נוספות בכללי זכויות הסטודנט (התאמות לסטודנטים המשרתים בשירות מילואים), התשע"ב־2012.[9] אולם כאשר הדברים לא התקדמו החלה להתקדם חקיקה פרלמנטרית אשר תחייב את מתן נקודות הזכות, וזאת נוסף על לחץ מן הסטודנטים בשטח. כך עבר חוק עידוד מעורבות סטודנטים בפעילות חברתית וקהילתית, תשע"ח־2018.

אך גם לאחר שהחוק עבר, היישום שלו בשטח לא היה מיידי. בעקבות נתונים שהועברו על ידי פעילי תנועת "אם תרצו" מהקמפוסים השונים, התכנסה ועדת החינוך ב־20 בנובמבר 2018, לדון בהטמעת החוק במוסדות השונים.[10] תום ניסני, ראש אגף פעילים בתנועת "אם תרצו", פירט כי מתוך 25 מוסדות שפעילי התנועה פנו אליהם עד לאותו התאריך, רק 13 עמדו בדרישת החוק. בסיכום הישיבה סוכם כי תתקיים ישיבה כחודשיים לאחר מכן, על מנת לקבל תמונת מצב מן המוסדות שטרם מילאו אחר הוראות החוק, אולם בעקבות ההחלטה ללכת לבחירות, הדיון לא התקיים.

במעקב של אגף המחקר של "אם תרצו" אחר מילוי החוק, נראה שבמהלך השנה כל המוסדות מילאו את הוראות החוק.

דוח זה מבקש להציג תמונת מצב של מספר משרתי המילואים אשר מימשו את הוראות החוק.

[8] http://fs.knesset.gov.il//20/Committees/20_cs_cm_387769.pdf

[9] http://che.org.il/wp-content/uploads/2016/12/0.1-%D7%A1%D7%93%D7%A8-%D7%99%D7%95%D7%9D-%D7%9E%D7%95%D7%A2%D7%A6%D7%94-18.7.2017.pdf

[10] https://www.nevo.co.il/law_html/law103/20_ptv_520652.htm

ממצאים

הממצאים מראים שקיימים כמה פערים שיש לשים אליהם לב. ראשית ישנו פער כללי בין מספר הסטודנטים המשרתים במילואים על פי נתונים של דובר צה"ל, לבין מספר הסטודנטים אשר ממשו את זכאותם לנקודות זכות אקדמיות.

על פי הניתוח בפרק "מספר מילואימניקים משרתי מילואים" אמורים להיות עשרות אלפי סטודנטים אשר שעשויים להיות זכאים לנקודות זכות אקדמיות. אך ב-26 המוסדות אשר סיפקו תשובה ישנם רק 1,097. גם אם נניח כי ביתר המוסדות שלא ענו לשאלות שלנו ישנם בין 1,000 ל־2,000 סטודנטים נוספים אשר מימשו את זכאותם, עדיין יהיה פער גדול מאוד בין מספר הסטודנטים שעשויים להיות זכאים לנקודות זכות, לבין אלו המממשים זאת בפועל.

פער נוסף הינו בין המוסדות עצמם. קשה למצוא סיבות לכך שבאוניברסיטת תל אביב ישנם פי 2.5 משרתי מילואים מאשר באוניברסיטת בן גוריון.

אכן עשויים באופן טבעי להתקיים פערים בין המוסדות השונים, אולם פערים גדולים עד כדי כך ייתכן ומתרחשים בעקבות פערים בשיווק, בפרסום החוק ובעידוד הסטודנטים לממש את זכאותם לשתי נקודות הזכות האקדמיות.

מספר ימי המילואים הממוצע ב-14 המוסדות אשר סיפקו גם את הנתון עמד על 23.15 ימים למילואימניק/ית. כלומר מדובר על 65% יותר ממספר ימי המילואים הנדרש על פי החוק. על פי ניתוח באגף המחקר שלנו, ומתוך ידיעותינו על שירות מילואים של פעילי האגף, הפער עשוי לנבוע מכך שבדרך כלל שירות מילואים רגיל הינו בן 5 ימים לאימון בן שבוע, או 10 ימים לאימון בן שבועיים. המדרגה הבאה של שירות מילואים בפלוגת מילואים של לוחמים היא תעסוקה מבצעית, ושם ישנה בדרך כלל קפיצה למספר גדול יותר של ימי מילואים. מכיוון שעל פי פקודת מטכ"ל משך שירות המילואים המרבי לסטודנט בתואר ראשון או לתלמיד טכנאות בשנה אקדמית (אוקטובר–יולי) הוא 21 ימים, הממוצע של הסטודנטים אשר עברו את רף 14 הימים יעמוד על מספר קרוב לזה.

מכאן בפרק ההמלצות אנו נמליץ הן למוסדות והן בעתיד לנבחרי הציבור להוריד את רף הימים שאותם נדרשים הסטודנטים אשר משרתים במילואים לעשות במהלך שנה אקדמית אחת על מנת להיות זכאים לשתי נקודות הזכות, או לחלופין לערוך שקלול של מספר ימי מילואים במהלך לימוד התואר (ניתן לעשות רף דומה להגדרה של משרת מילואים פעיל של צה"ל ושל משרד הביטחון).

נקודות זכות אקדמיות: הנתונים המלאים

לצורך המחקר נשלחו בקשות מידע ל-30 מוסדות להשכלה גבוה המוכרים למל"ג.

מתוך הנתונים עולה כי:

27 מוסדות השיבו לפנייה ומתוכם 26 סיפקו נתונים[11], ניתן לראות כי 1,097 סטודנטים משרתי מילואים מימשו את זכאותם לשתי נקודות זכות אקדמיות לתואר ראשון במהלך שנת תש"ף.

ב-14 המוסדות אשר סיפקו נתון גם לגבי מספר ימי המילואים שבהם הסטודנטים אשר מימשו את זכאותם לשתי נקודות זכות שירתו, עולה כי 413 משרתי המילואים שירתו 559 ימים, ובממוצע 23.15 ימים למילואימניק/ית

ב־13 המוסדות אשר סיפקו נתון גם לגבי מין הסטודנטים אשר מימשו את זכאותם לשתי נקודות זכות עולה כי 405 משרתי המילואים שירתו 9,359 ימים, ובממוצע 23.11 ימים למילואימניק/ית. החלוקה לפי מינים היא 293 גברים ששירתו 22.99 ימים בממוצע ו-112 נשים ששירתו 23.57 ימים בממוצע.

מספר משרתי מילואים בתש"ף שקיבלו 2 נקודות זכות אקדמיות מחולק לפי 29 המוסדות שענו:

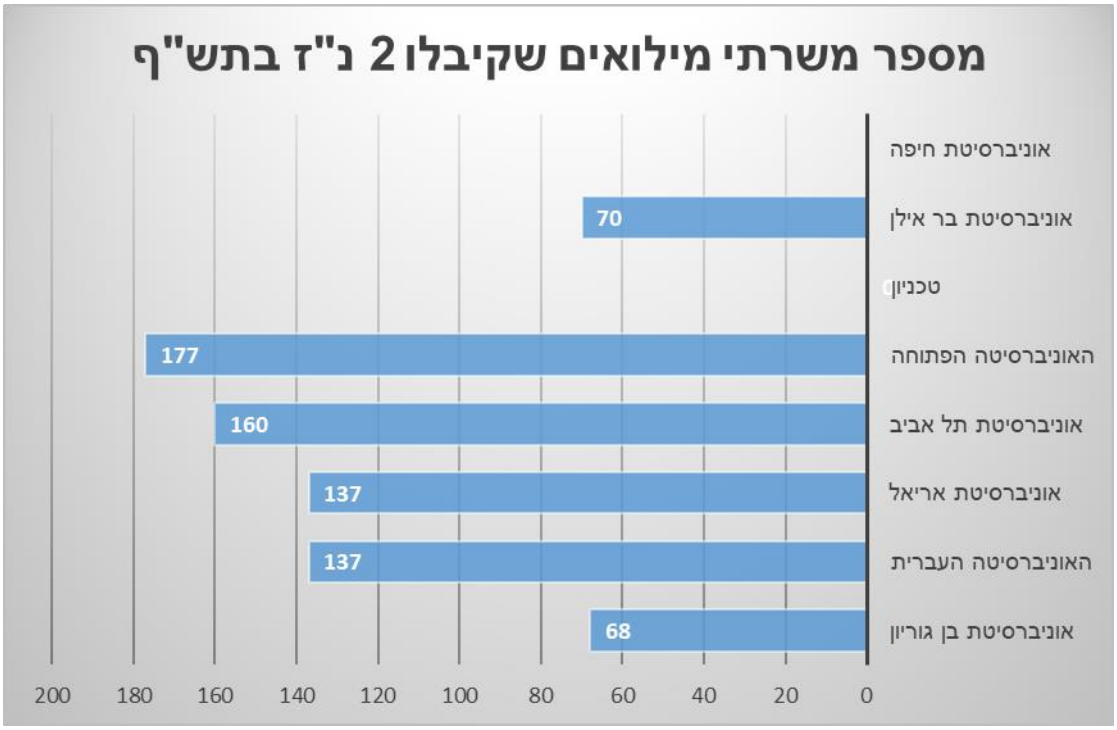
אוניברסיטאות

הטכניון השיב כי נקודות הזכות האקדמיות המוענקות לאנשי מילואים, מוזנות כפטור זהה לפטור הניתן בגין פעילות התנדבותית, ולכן לא ניתן להפריד/לזהות בגין איזו סיבה קיבלו הסטודנטים את הפטור. עקב טעות טכנית הבקשה לאוניברסיטת חיפה נשלחה רק ב-28/4/2021, הנתונים של האוניברסיטה יעודכנו ברגע שיתקבל מענה.

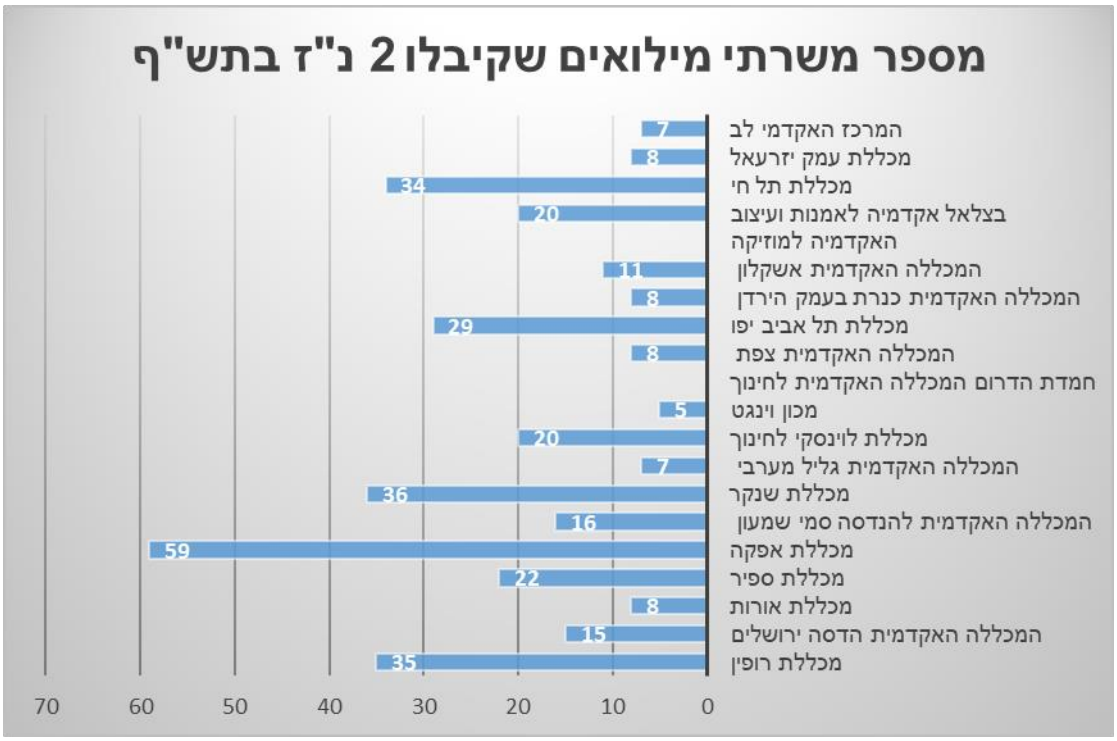
בסקירה של האוניברסיטאות, אוניברסיטת אריאל מובילה עם 1.27% מהסטודנטים באוניברסיטה שמימשו את זכאותם לשתי נקודות זכות בעבור שירות מילואים, אחריה האוניברסיטה העברית עם 1.13%.

בסקירה של המכללות האקדמיות, מכללת אפקה מובילה עם 2.01% מהסטודנטים במכללה שמימשו את זכאותם לשתי נקודות זכות בעבור שירות מילואים, אחריה מכללת לוינסקי לחינוך עם 1.39%.

[11] **הטכניון השיב כי נקודות הזכות האקדמיות המוענקות לאנשי מילואים, מוזנות כפטור זהה לפטור הניתן בגין פעילות התנדבותית, ולכן לא ניתן להפריד/לזהות בגין איזו סיבה קיבלו הסטודנטים את הפטור.**

מכללות עם מספר הסטודונטים הגבוה של משרתי המילואים אשר קיבלו שתי נקודות זכות בתש"ף

אחוז הסטודנטים שמימשו זכאות לשתי נקודות זכות אקדמיות מתוך כלל הסטודנטים במוסד בתש"ף

בסיכום הנתונים מתוך 172,593 סטודנטים לתואר ראשון, 1,097 סטודנטים שמימשו את זכאותם לשתי נקודות בעבור שירות מילואים, מדובר על 0.64% מכלל הסטודנטים לתואר ראשון.

בסקירה של האוניברסיטאות, אוניברסיטת אריאל מובילה עם 1.27% מהסטודנטים באוניברסיטה שמימשו את זכאותם לשתי נקודות זכות בעבור שירות מילואים, אחריה האוניברסיטה העברית עם 1.13%.

בסקירה של המכללות האקדמיות, מכללת אפקה מובילה עם 2.01% מהסטודנטים במכללה שמימשו את זכאותם לשתי נקודות זכות בעבור שירות מילואים, אחריה מכללת לוינסקי לחינוך עם 1.39%.

חלוקה לפי אוניברסיטאות

שם המוסד	מספר סטודנטים שקיבלו שתי נ"ז	מספר סטודנטים לתואר ראשון בתש"ף	אחוז ממשים מתוך כלל הסטודנטים
אוניברסיטת בן גוריון	68	12,005	0.57%
האוניברסיטה העברית	137	12,081	1.13%
אוניברסיטת אריאל	137	10,751	1.27%
אוניברסיטת תל אביב	160	15,285	1.05%
האוניברסיטה הפתוחה	177	42,580	0.42%
טכניון	לא נתנו מספר	9,381	
אוניברסיטת בר אילן	70	8,917	0.79%
אוניברסיטת חיפה	בקשה לא נשלחה	7,858	

חלוקה לפי מכללות

שם המוסד	מספר סטודנטים שקיבלו שתי נ"ז	מספר סטודנטים לתואר ראשון בתש"ף	אחוז ממשים מתוך כלל הסטודנטים
מכללת רופין	35	3,652	0.96%
המכללה האקדמית הדסה ירושלים	15	3,766	0.40%
מכללת אורות	8	1,706	0.47%
מכללת ספיר	22	4,181	0.53%
מכללת אפקה	59	2,930	2.01%
המכללה האקדמית להנדסה סמי שמעון	16	3,956	0.40%

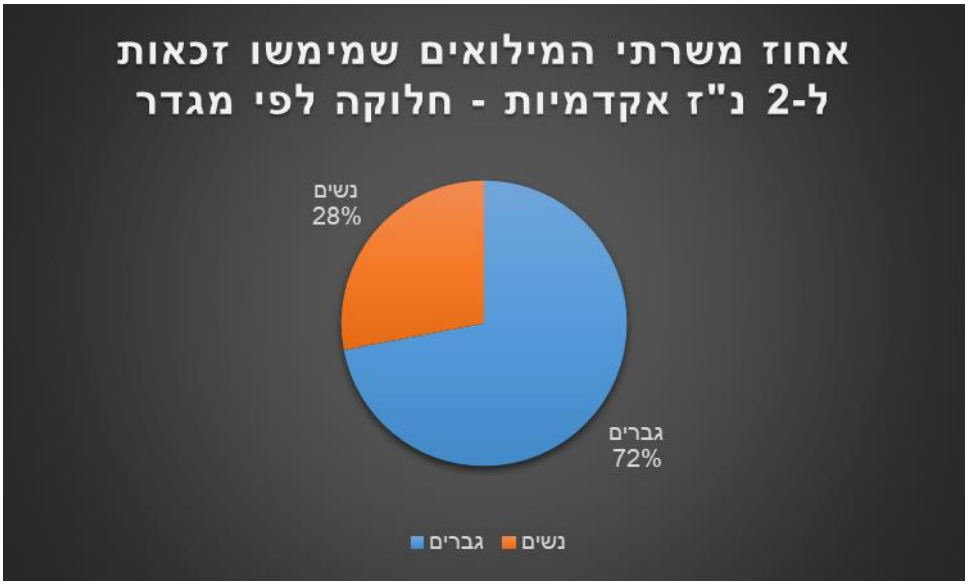
שם המוסד	מספר סטודנטים שקיבלו שתי נ"ז	מספר סטודנטים לתואר ראשון בתש"ף	אחוז ממשים מתוך כלל הסטודנטים
מכללת שנקר	36	2,729	1.32%
המכללה האקדמית גליל מערבי	7	2,577	0.27%
מכללת לוינסקי לחינוך	20	1,440	1.39%
מכון וינגט	5	962	0.52%
חמדת הדרום המכללה האקדמית לחינוך	0	567	0.00%
המכללה האקדמית צפת	8	2,641	0.30%
מכללת תל אביב יפו	29	3,487	0.83%
המכללה האקדמית כנרת בעמק הירדן	8	2,228	0.36%
המכללה האקדמית אשקלון	11	3,809	0.29%
האקדמיה למוזיקה	0	641	0.00%
בצלאל אקדמיה לאמנות ועיצוב	20	2,069	0.97%
מכללת תל חי	34	3,009	1.13%
מכללת עמק יזרעאל	8	3,702	0.22%
המרכז האקדמי לב	7	3,683	0.19%

ממוצע ימי המילואים ב-15 מוסדות אשר פירטו נתון זה, מחולק לפי המוסדות

שם המוסד	מספר משרתי מילואים בתש"ף שקיבלו 2 נז	מספר ימי מילואים	ממוצע ימי מילואים
אוניברסיטת תל אביב	160	3540.5	22.13
אוניברסיטת בן גוריון	68	1347	19.81
מכללת שנקר	36	1134	31.50
מכללת תל אביב יפו	29	609	21.00
מכללת ספיר	22	493.5	22.43
בצלאל	20	488	24.40
המכללה האקדמית להנדסה סמי שמעון	16	362	22.63
המכללה האקדמית הדסה ירושלים	15	453	30.20
המכללה האקדמית אשקלון	11	239	21.73
מכללת אורות	8	153	19.13
מכללת עמק יזרעאל	8	158	19.75
המכללה האקדמית גליל מערבי	7	257	36.71
מכון וינגט	5	125	25.00

מספר המשרתים על פי חלוקה לפי מין ב־23 המוסדות אשר פירטו לגבי נתון זה, מחולק לפי המוסדות

שם המוסד	מספר משרתי מילואים בתש"פ שקיבלו 2 נז	מספר ימי מילואים	ממוצע ימי מילואים	גברים	ממוצע ימי מילואים	נשים	ממוצע ימי מילואים
אוניברסיטת תל אביב	160	3,540.5	22.1	104	22.9	56	20.8
אוניברסיטת בן גוריון	68	1,347	19.8	59	20.3	9	18.5
מכללת שנקר	36	1,134	31.5	22	28.8	14	35.8
מכללת תל אביב יפו	29	609	21.0	20	21.6	9	19.8
מכללת ספיר	22	494	22.4	12	23.1	10	21.7
בצלאל	20	488	24.4	17	24.0	3	26.7
המכללה האקדמית להנדסה סמי שמעון	16	362	22.6	14	22.1	2	26.5
המכללה האקדמית הדסה ירושלים	15	453	30.2	10	25.3	5	40.0
המכללה האקדמית אשקלון	11	239	21.7	11	21.7		
מכללת אורות	8	153	19.1	7	18.4	1	24.0
מכללת עמק יזרעאל	8	158	19.8	7	19.1	1	24.0
המכללה האקדמית גליל מערבי	7	257	36.7	5	44.4	2	17.5
מכון וינגיט	5	125	25.0	5	25.0		

השוואה בין שנת תשע"ט לתש"ף

המחקר מצא שבשנת הלימודים תש"ף הייתה ירדה במספר הסטודנטים אשר מימשו את הזכות ל-2 נקודות זכות עבור שירות המילואים שלהם. ב-22 המוסדות אשר סיפקו נתונים גם לשנת תשע"ט וגם לשנת תש"ף הייתה ירידה מסה"כ 1,324 סטודנטים שמימשו את הזכאות בשנת תשע"ט ל-829 סטודנטים בלבד בשנת תש"ף, קרי ירידה של 495 סטודנטים שמבטא ירידה של 37%.

כאשר בוחנים את אחוז הסטודנטים אשר מימשו את הזכאות מתוך כלל הסטודנטים, אז בשנת תשע"ט המספר עמד על 1.76% ואילו בשנת תש"ף על 1.21% בלבד.

ייתכן והירידה נובעת מכך שבאמצע שנת הלימודים תש"ף בעקבות נגיף הקורונה, הייתה הפחתה משמעותית במספר הזימונים למילואים ולכן פחות סטודנטים הגיעו למכסה.

בשום אוניברסיטה לא הייתה עלייה במספר הסטודנטים אשר מימשו את נקודות הזכות בזכות שירות מילואים. האוניברסיטה בא הייתה הירידה הגדולה ביותר היא אוניברסיטת בן גוריון עם ירידה של יותר מ-78%, מ306 סטודנטים שמימשו את הזכאות ל-2 נקודות זכות בתשע"ט ל-68 סטודנטים בלבד בשנת תש"ף.

במכללות האקדמיות היו שמונה מכללות שבהן הייתה עלייה, במכללה האקדמית גליל מערבי עליה של 600% מסטודנט אחד בתשע"ט ל-7 בתש"ף, במכללת לוינסקי עלייה של 400% מ-4 סטודנטים בשנת תשע"ט ל-20 סטודנטים בשנת תש"ף, במכללת רופין עלייה של 143% מ-15 סטודנטים בשנת תשע"ט ל-35 סטודנטים בשנת תש"ף. לעומת זאת היו במכללת אפקה הייתה ירידה של 56% מ-134 ובמכללת ספיר ירידה של 55% מ-134 סטודנטים בתשע"ט ל-22 סטודנטים בתש"ף.

שם המוסד	מספר סטודנטים לתואר ראשון בתשע"ט	מספר סטודנטים לתואר ראשון בתש"ף	מספר משרתי מילואים שקיבלו 2 נ"ז בתשע"ט	מספר משרתי מילואים שקיבלו 2 נ"ז בתש"ף	הפרש בין תשע"ט לתש"ף	אחוז ממשים מתוך כלל הסטודנטים תשע"ט	אחוז ממשים מתוך כלל הסטודנטים תש"ף	הפרש בין תשע"ט לתש"ף
אוניברסיטת בן גוריון	11,828	12,005	306	68	238-	2.59%	0.57%	2.02%-
האוניברסיטה העברית	11,278	12,081	216	137	79-	1.92%	1.13%	0.79%-
אוניברסיטת אריאל	10,610	10,751	214	137	77-	2.02%	1.27%	0.75%-
אוניברסיטת תל אביב	14,810	15,285	206	160	46-	1.39%	1.05%	0.34%-
האוניברסיטה הפתוחה	41,715	42,580	179	177	2-	0.43%	0.42%	0.01%-
אוניברסיטת בר אילן	8,352	8,917	119	70	49-	1.42%	0.79%	0.63%-
סה"כ	98,593	101,619	1,240	749	491-	1.26%	0.74%	0.52%-

שם המוסד	מספר סטודנטים לתואר ראשון בתשע"ט	מספר סטודנטים לתואר ראשון בתש"ף	מספר משרתי מילואים שקיבלו 2 נ"ז בתשע"ט	מספר משרתי מילואים שקיבלו 2 נ"ז בתש"ף	הפרש בין תשע"ט לתש"ף	אחוז ממשים מתוך כלל הסטודנטים תשע"ט	אחוז ממשים מתוך כלל הסטודנטים תש"ף	הפרש בין תשע"ט לתש"ף
מכללת רופין	3,155	3,652	15	35	20	0.48%	0.96%	0.48%
המכללה האקדמית הדסה ירושלים	3,481	3,766	11	15	4	0.32%	0.40%	0.08%
מכללת ספיר	4,285	4,181	49	22	27-	1.14%	0.53%	-0.61%
מכללת אפקה	2,841	2,930	134	59	75-	4.72%	2.01%	-2.71%
המכללה האקדמית להנדסה סמי שמעון	3,884	3,956	34	16	18-	0.88%	0.40%	-0.48%
מכללת שנקר	2,701	2,729	59	36	23-	2.18%	1.32%	-0.86%
המכללה האקדמית גליל מערבי	2,282	2,577	1	7	6	0.04%	0.27%	0.23%
מכללת לוינסקי לחינוך	1,438	1,440	4	20	16	0.28%	1.39%	1.11%
מכון וינגט		962		5	5		0.52%	0.52%
המכללה האקדמית צפת	2,649	2,641	7	8	1	0.26%	0.30%	0.04%
מכללת תל אביב יפו	3,319	3,487	47	29	18-	1.42%	0.83%	-0.59%
המכללה האקדמית אשקלון	3,642	3,809	16	11	5-	0.44%	0.29%	-0.15%
האקדמיה למוזיקה	675	641	1	-	1-	0.15%	0.00%	-0.15%
בצלאל אקדמיה לאמנות ועיצוב	2,038	2,069	19	20	1	0.93%	0.97%	0.04%
מכללת תל חי	2,960	3,009	38	34	4-	1.28%	1.13%	-0.15%
מכללת עמק יזרעאל	3,754	3,702	6	8	2	0.16%	0.22%	0.06%
המרכז האקדמי לב	3,599	3,683	4	7	3	0.11%	0.19%	0.08%
סה"כ	16,668	19,141	84	88	4	0.50%	0.46%	-0.04%

סיכום

המחקר אישש את הערכת אגף המחקר על כך שישנו פער בין מספר הסטודנטים המשרתים במילואים לבין מספר הסטודנטים אשר מימשו בפועל את הזכאות לנקודות.

אם ניקח ברצינות את המספרים שהועברו מדובר צה"ל, אזי הפער הוא בעשרות אלפי סטודנטים המשרתים במילואים יותר מ־14 יום בשנה ולא מימשו את זכאותם לשתי נקודות זכות אקדמיות. אולם גם אם נפחית במאות אחוזים את מספר הסטודנטים המשרתים יותר מ־14 יום מילואים בשנה, מהתשובה שסיפק צה"ל, עדיין ישנו ככל הנראה פער רב בין מספר המשרתים לבין מספר המממשים.

נוסף על כך ניתן היה לראות בממצאי המחקר כי קיימים הבדלים ופערים מהותיים בין מוסדות בעלי מספר דומה של סטודנטים. הדבר ממחיש כי ככל הנראה קיים פער בתיווך המידע לגבי זכאות הסטודנטים לנקודות זכות במוסדות השונים.

המלצות

1. על כלל מוסדות האקדמיה מוטלת החובה לעדכן בריש גלי את הסטודנטים הלומדים אצלה על החוק הקיים וביצד ניתן לממש אותו. ממצאי הדוח ניתן לראות שככל הנראה קיים פער במודעות לזכאות לנקודות זכות בין המוסדות השונים.

2. כמו כן מצופה ממוסדות האקדמיה ללכת לקראת הסטודנטים ולאו דווקא בצמוד לחוק הקיים. כלומר אם החוק הקיים מחייב לתת זכאות לשתי נקודות זכות אקדמיות למי ששירת 14 ימים במהלך השנה, המוסד יכול לגבש קריטריון פחות מחמיר ולהציב כדרישה 10 ימי מילואים בלבד בשנה או לחלופין מספר ימי מילואים מצטברים לאורך התואר.

3. מצופה מאגודות הסטודנטים השונות וכן מהתאחדות הסטודנטים הארצית ליידע את כלל הסטודנטים, ובייחוד את אותם הסטודנטים המשרתים במילואים, בזכאות שלהם לנקודות הזכות.

4. על נבחרי הציבור להמשיך לעקוב ולפקח אחר מימוש החוק במוסדות האקדמיה. אם הפער בין מספר הסטודנטים משרתי המילואים לבין מספר הסטודנטים המממשים את הסעיף בחוק ימשיך להיות גדול, שמא עליהם ליטול אחריות לתקן את החוק, על מנת שבכלל משרתי המילואים הפעיל (משרת מילואים פעיל - חייל מילואים ששירת 20 ימי שמ"פ מצטברים לפחות, בתקופה של שלוש שנים רצופות או חלק מהן) יזוכו בשתי נקודות זכות אקדמיות על השירות שלהם במהלך הלימודים.

5. על צה"ל, ובייחוד על קצין המילואים הראשי (קמל"ר), לדאוג לעדכן את הסטודנטים המשרתים במילואים בדבר החוק הקיים וללוות אותם בהליך מימוש זכויותיהם במידת הצורך.

נספחים

נספח א'

מענה מדובר צה"ל לשאלת חופש מידע בנוגע למספר הסטודנטים בשירות מילואים 2021

צבא ההגנה לישראל
חטיבת דובר צה"ל
תא חוק חופש המידע
טל': 073-3862131
א' אייר תשפ"א
13 אפריל 2021

דובר צה"ל
IDF Spokesperson

לכבוד
אלון שוורצר
"אם תרצו"

הנדון: **בקשתך לקבלת מידע בנושא סטודנטים המשרתים במערך המילואים בצה"ל**

שלך: בקשתך מתאריך 25 בינואר 2021

1. בקשתך בנושא שבנדון התקבלה בצה"ל והועברה להתייחסות הגורמים המקצועיים.
2. להלן אחוז משרתי המילואים הסטודנטים מתוך כלל משרתי המילואים בצה"ל. יובהר, כי נתוני צה"ל בדבר משרתי המילואים שהם סטודנטים נסמכים על הצהרותיהם של משרתי המילואים. כך למשל, ככל שמשרת מילואים לא דיווח על היותו סטודנט, במערכות הצבאיות לא תופיע אינדיקציה על כך. עוד, אם משרת מילואים דיווח על היותו סטודנט אך לא עדכן על סיום לימודיו, הוא עשוי להמשיך להופיע כסטודנט במערכות. מכאן שהנתונים שלהלן עשויים להיות חלקיים.

אחוז הסטודנטים	משרתי מילואים סטודנטים	אחוז משרתי המילואים הסטודנטים מתוך כלל משרתי המילואים
אחוז סטודנטים גברים	67.593%	0.147%
אחוז סטודנטיות נשים	32.407%	0.071%
אחוז סטודנטים כולל	**100%**	**0.218%**

3. להלן המידע שהתבקש בעניין מספר ימי המילואים הפעילים שביצעו משרתי המילואים הסטודנטים בשנים 2018-2020:

אחוז משרתי המילואים הסטודנטים מתוך כלל משרתי המילואים הגברים	2020	2019	2018
ביצעו 0	0.107%	0.096%	0.091%
ביצעו 1-9.5	0.049%	0.064%	0.061%
ביצעו 10-13.5	0.009%	0.007%	0.008%
ביצעו 14-19.5	0.005%	0.004%	0.010%
ביצעו 20+	0.009%	0.007%	0.010%

1

דובר צה"ל
IDF Spokesperson

2018	2019	2020	אחוז משרתות המילואים הסטודנטיות מתוך כלל משרתי המילואים הנשים
20.42%	0.259%	0.293%	ביצעו 0
0.095%	0.111%	0.066%	ביצעו 1-9.5
0.017%	0.015%	0.024%	ביצעו 10-13.5
0.017%	0.007%	0.005%	ביצעו 14-19.5
0.020%	0.007%	0.012%	ביצעו 20+

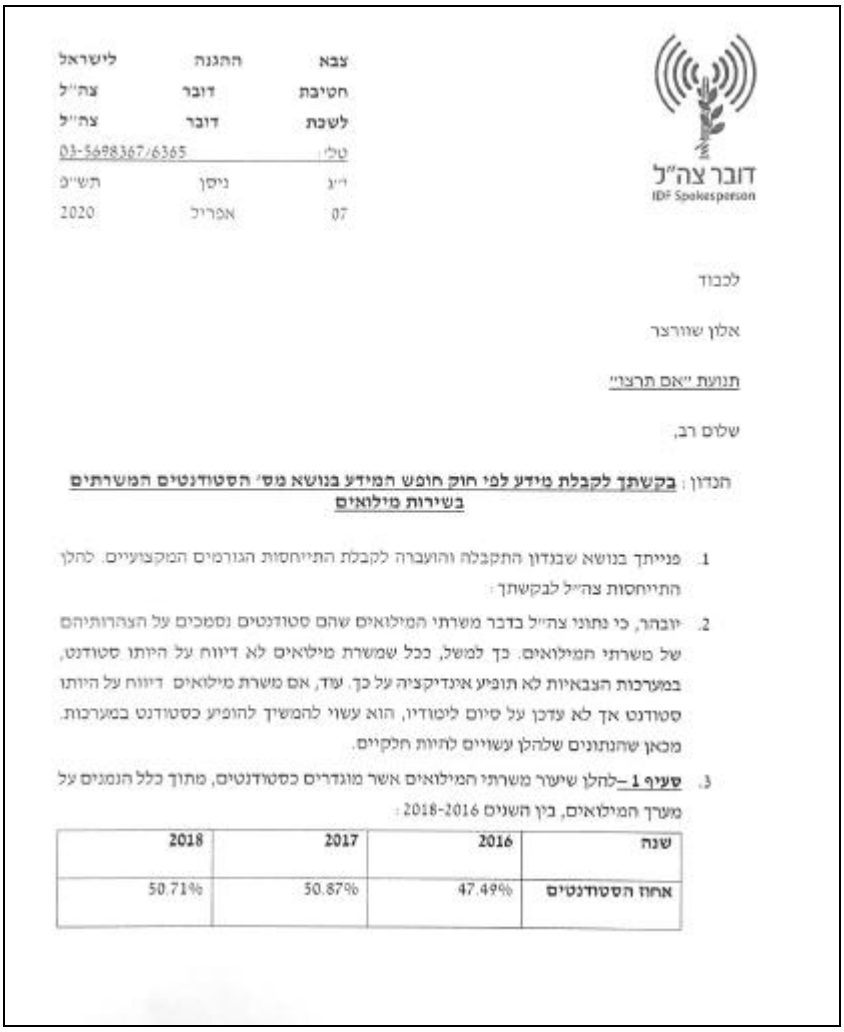
2018	2019	2020	אחוז הסטודנטים (נשים וגברים) מתוך כלל משרתי המילואים
0.119%	0.125%	0.140%	ביצעו 0
0.067%	0.072%	0.052%	ביצעו 1-9.5
0.009%	0.008%	0.011%	ביצעו 10-13.5
0.011%	0.005%	0.005%	ביצעו 14-19.5
0.012%	0.007%	0.009%	ביצעו 20+

4. בברכה,

סא"ל מיקה ליפשיץ
רע"ן אסטרטגיה ומבצעים
ב/דובר צה"ל והממונה על חופש המידע בצה"ל

נספח ב'

מענה מדובר צה"ל לשאלת חופש מידע בנוגע למספר הסטודנטים בשירות מילואים 2020

דובר צה"ל
IDF Spokesperson

צבא	ההגנה	לישראל
חטיבת	דובר	צה"ל
לשכת	דובר	צה"ל
טל':	03-5698367/6365	
ד"נ	ניסן	תש"פ
07	אפריל	2020

לכבוד

אלון שוורצר

תנועת "אם תרצו"

שלום רב,

הנדון: **בקשתך לקבלת מידע לפי חוק חופש המידע בנושא מס' הסטודנטים המשרתים בשירות מילואים**

1. פנייתך בנושא שבנדון התקבלה והועברה לקבלת התייחסות הגורמים המקצועיים. להלן התייחסות צה"ל לבקשתך:
2. יובהר, כי נתוני צה"ל בדבר משרתי המילואים שהם סטודנטים נסמכים על הצהרותיהם של משרתי המילואים. כך למשל, ככל שמשרת מילואים לא דיווח על היותו סטודנט, במערכות הצבאיות לא תופיע אינדיקציה על כך. עוד, אם משרת מילואים דיווח על היותו סטודנט אך לא עדכן על סיום לימודיו, הוא עשוי להמשיך להופיע כסטודנט במערכות. מכאן שהנתונים שלהלן עשויים לחיות חלקיים.
3. **סעיף 1** – להלן שיעור משרתי המילואים אשר מוגדרים כסטודנטים, מתוך כלל הנמנים על מערך המילואים, בין השנים 2016-2018:

שנה	2016	2017	2018
אחוז הסטודנטים	47.49%	50.87%	50.71%

4. **סעיף 2** – להלן שיעור משרתי המילואים, אשר מוגדרים כסטודנטים ושירתו מעל ל-14 ימי מילואים בשנה, בין השנים 2016-2018, מתוך כלל הנמנים על מערך המילואים:

שנה	2016	2017	2018
מספר הסטודנטים	27.82%	30.06%	38.47%

בברכה,

סא"ל **צופיה מוסקוביץ'**
רע"ן אסטרטגיה ומבצעי תקשורת
ב/דובר צה"ל והממונה על חופש המידע בצה"ל

הצטרפו אלינו, תרמו לנו
וסייעו להמשך הפעילות

תרומה מאובטחת דרך האתר: www.imti.org.il

תרומה בהמחאה: ניתן לשלוח תרומות בדואר עבור "אם תרצו"
ת.ד 53204 ירושלים 91531

בהפקדה ישירה: לחשבון ע"ש "אם תרצו ציונות להיות או לחדול"
בנק לאומי (10), סניף 914 מס' חשבון 70111274.
לצורך שליחת קבלה, אנא שלח לנו כתובת מלאה ל-sheila@imti.org.il

אם תרצו - ציונות להיות או לחדול (ע"ר)
מס' 580471662 | טל. 072-2146237
פקס. 02-5323002 | ת.ד 53204 ירושלים 91531

אם תרצו
בונים חברה ציונית